

ISTORICUL MEDICINEI SPORTIVE LA CLUJ

DEMOSTENE SOFRON

Jurnalist revista Tribuna, Cluj

Rezumat

Articolul descrie momentele de început ale medicinei sportive la Cluj, stimulata de Iuliu Hațieganu. În secvență cronologică sunt redată etapele dezvoltării acestei ramuri medicale până în ziua de azi.

Cuvinte cheie: medicină sportivă, palestrică, Iuliu Hațieganu.

THE HISTORY OF SPORT MEDICINE IN CLUJ

Abstract

This is a description of the beginnings of the sports medicine in Cluj, enhanced by Iuliu Hațieganu, the founder of the medical school in this city. In chronological order, this paper presents an update of the development of sport medicine in our university.

Keywords: sport medicine, palestrica, Iuliu Hațieganu.

Iuliu Hațieganu a fost un deschizător de drumuri în dezvoltarea și afirmarea medicinei sportive. Vorbim despre priorități absolute cum sunt Societatea Medicală de Educație Fizică, vorbim și despre Suplimentul de Medicină Sportivă editat în paginile publicației de specialitate “Clujul Medical”.

“Clujul Medical” apare începând cu anul 1920, 1 februarie. În comitetul de redacție întâlnim nume și nume: Gheorghe Bilașcu, M. Botez, T. Gane, Cristea Grigoriu, Iuliu Hațieganu în calitate de ctitor și membru fondator, Iacob Iacobovici, Ion Minea, Iuliu Moldovan, Victor Papilian, Constantin Urechea, Titu Vasiliu. I-am amintit nu întâmplător, printre preocupările distinșilor profesori aflându-se și cele de medicină sportivă.

1937 este anul apariției Suplimentului de Medicină Sportivă, cu articole bine documentate, bine primite încă de la primul număr apărut în cursul lunii aprilie, 1. Trei sunt articolele semnate de prof. dr. Iuliu Hațieganu, “Ce este medicina sportivă ?” (pagina 1), “Congresul internațional de medicină sportivă – Berlin, 27-31 iulie 1936” (paginile 1-2) și “Un scurt istoric al medicinei sportive” (paginile 22-23). Prof. dr. Grigore Benetato este prezent prin articolul “Alimentația la sportivi și muncitori” (paginile 3-5).

“Ce este medicina sportivă ?” este articolul care dă tonul, este “ramura tânără a medicinei moderne”, ramura care “tinde spre cunoașterea omului sănătos, studiind, cu deosebire constituția, personalitatea, ereditatea –

capacitatea de efort, de muncă – valorile funcționale ale musculaturii, respirației, circulației, a funcțiilor neuropsihice – cu scopul de a menține și de a potența capacitatea de randament – sănătatea – și de a evita efectele nocive (...) Medicul sportiv examinează, stabilește diagnosticul, sfătuiește – selecționează, controlează. Stabilește capacitatea de randament, tipul sportiv – apoi dă sfaturi de igienă și viață sportivă. Controlează antrenamentul, competițiile, exercițiile celor debili. Utilizează anumite exerciții fizice, ca metode terapeutice în anumite stări patologice (boli ale sistemului muscular, boli de circulație, de respirație, etc). Participă la opera de propagandă sportivă, atrăgând atenția asupra necesității educației fizice. Astfel concepută, medicina sportivă apare ca o disciplină indispensabilă educației fizice. Ea se impune pentru oricare națiune care dă importanță educației naționale colective (...) Fiecare medic are datoria să se inițieze în aceste cunoștințe, căci numai astfel devine un element util națiunii și statului”. Mai clar nici că se poate, orice alte comentarii sunt de prisos. Ideile generoase se regăsesc și în “Congresul internațional de medicină sportivă – Berlin, 27-31 iulie 1936”, respectiv “Un scurt istoric al medicinei sportive” (“Medicina sportivă nu este deci o invenție a epocii moderne. Hypocrate, Asklepide, Galen erau susținători convinși ai rolului igienic și terapeutic, a educației fizice”).

Articolul prof. dr. Grigore Benetato este unul strict tematic, “Alimentația la sportivi și muncitori”. Se impune o subliniere. Secțiunea “Revista revistelor” analizează studii semnate de Brandt (“Clasificarea fiziologică a mișcării servind de bază metodei de educație fizică”), E. Simonson,

Articol intrat la redacție în data de: 29.03.2010

Acceptat în data de: 07.04.2010

Adresa pentru corespondență: dem_sof@yahoo.it

N. Teslenko, M. Gorkin ("Influența exercițiilor premergătoare în executarea unei curse de 100 m plat". Tot în numărul 2, aprilie 1937, este prezentat primul curs de medicină sportivă la Universitatea din Cluj, curs organizat de Societatea medicală de educație fizică Cluj. Sunt anunțate cursurile "Introducere la medicina sportivă"/prof. dr. Iuliu Hațieganu, "Considerațiuni generale asupra fiziologiei efortului fizic"/prof. dr. Grigore Benetato, "Igiena sportului"/dr. E. Viciu, "Sportul și circulația sanguină"/dr. Aurel Moga, "Sportul și respirația"/doc. dr. Leon Daniello, "Sportul și sistemul nervos"/dr. T. Dragomir, "Leziuni chirurgicale sportive mai frecvente"/dr. Prăgoiu, "Bolile sportive mai frecvente"/dr. L. Telia, "Biotipologie și sport"/dr. L. Comșa, "Primul ajutor în sport"/dr. Adam, "Organizarea unei stațiuni de consultații medico-sportive"/dr. E. Viciu, "Frumosul anatomic"/doc. dr. Veluda, "Educația fizică a femeii"/prof. dr. Iuliu Hațieganu, ... , sunt cursurile teoretice. Cursurile practice vizează sisteme de gimnastică/dr. Chețianu, jocuri cu mingea, atletica ușoară, luptă-box-jiu jitz, atletica grea, călăritul, scrima, tirul, exercițiile fizice pentru femei, examinarea unui sportiv, educația fizică la copii, sporturile de apă etc.

Suplimentul de Medicină Sportivă va apare pînă în anul 1939. În 1938, articolele de profil apar în numerele II/februarie, VI/iunie, IX/septembrie și XII/decembrie. Titlurile importante sunt "Leziunile tipice skiului" de dr. Cornel Doboșiu (nr. 12, 1 decembrie 1938, paginile 25-27), "Sportul și circulația sanguină" de dr. Aurel Moga (nr. 2, 1 februarie, paginile 1-6), "Educația fizică în serviciul educației integrale" de dr. Radu Petre și dr. Crișan Mircioiu (nr. 9, 1 septembrie 1938, paginile 19-22), "Considerațiuni asupra luxațiilor claviculare supra-acromiale" de dr. Ioan Prăgoiu și dr. Eugen Adam (nr. 6, 1 iunie 1938, paginile 13-17). Aurel Moga de exemplu, abordează efortul fizic, importanța electrocardiografelei, tensiunea arterială și venoasă, accidentele cardiovasculare legate de activitatea sportivă, pune în discuție termenul "Sportherz". Prin extensie, articolul "Educația fizică în serviciul educației integrale" subliniază faptul că "educația fizică aduce trupului aceleași foloase pe care le aduce minții și sufletului educația intelectuală și morală; mai mult chiar, nu există bună cultură intelectuală și sufletească (bună în sens de folositoare) fără o cultură fizică concomitentă" (pagina 19; nr. 9, 1 septembrie 1938).

Anul 1938 aduce și o nouă rubrică, "Note practice" (sau medicină aplicată la efortul fizic), primul articol fiind semnat de dr. Emil Viciu, "Examenul pulsului la sportivi și meseriași" (paginile 6-9).

Doar trei sunt articolele publicate în anul 1939. Mă refer la "Considerațiuni asupra epicondilitelor jucătorilor de tenis" de dr. Eugen Adam și dr. Nagy Zoltan (nr. 8, 1 august 1939, anul XX, paginile 9-14), "Contractiunea voluntară în fiziologia muncii și a exercițiilor fizice" de dr. Ulmeanu (nr. 4, 1 aprilie 1939, anul XX, paginile 1-4), "Valoarea biologică a sportului. Aspectul morfologic și

valoarea sportivă" de dr. Emil Viciu (nr. 8, 1 august 1939, anul XX, paginile 4-8).

În secțiunea "Recenzii", este de semnalat "Probleme medico-sportive" de Adolf Jezler.

Se impune o concluzie ... Articolele de medicină sportivă demonstrează interesul acordat acestei ramuri medicale distincte, demonstrează interesul autorilor de a face cunoscute valorile educației fizice și sportului în rândul maselor, de a pune în valoare rolul și utilitatea exercițiilor fizice în viața de zi cu zi, de a sublinia diferențele existente între sportul de performanță și cel de plăcere. Nu în ultimul rând, articolele reflectă nivelul ridicat al școlii medicale clujene în anii interbelici, nivelul ridicat al competenței profesionale în rândul specialiștilor clujeni și nu numai.

Ajunsă în anul XXI al apariției sale, publicația "Clujul Medical" își încetează apariția după numai șapte numere apărute în 1940, perioada ianuarie – iunie. Motivele încetării apariției sunt cunoscute, Dictatul de la Viena. Publicația își reia apariția abia în anul 1957, fără suplimentul de medicină sportivă însă. Această omisiune își va găsi fireasca îndreptare prin apariția unei noi publicații de profil, "Palestrica Mileniului III. Civilizație și Sport", publicație trimestrială de studii și cercetări interdisciplinare, publicație despre care vorbesc în numărul următor.

2009 a fost Anul Iuliu Hațieganu. Și atunci am fi avut parte de simpozioane, de conferințe și mese rotunde, de expoziții, manifestări care ne-ar fi apropiat de Iuliu Hațieganu (1885-1959) prin date esențiale și relevante. Sunt convins că un eveniment de talia "Anul Iuliu Hațieganu" ar fi adus și multe noutăți privitoare la omul Iuliu Hațieganu, noutăți și în ceea ce privește activitatea și opera științifică.

De ce Anul Iuliu Hațieganu ? Este o întrebare cu răspunsuri multe și bine, foarte bine argumentate. Le voi pune în discuție în ordinea și succesiunea faptelor: 1 decembrie, 1918 – delegat al tineretului universitar clujean la Marea Adunarea Națională de la Alba Iulia; i se încredințează organizarea Facultății de Medicină din cadrul Universității Daciei Superioare din Cluj; devine primul decan al amintitei facultăți, calitate în care susține primul curs în limba română – 7 noiembrie, 1919 – cu titlul "Icterul cataral"; 1920 – pune bazele publicației științifice "Clujul Medical", primul număr la 1 februarie 1920; este rector al Universității din Cluj în două legislaturi, 1930-1931, respectiv 1940-1944 (Sibiu); 1930 – preia conducerea Despărțământului Cluj al ASTREI și pune bazele organizației "Șoimii Carpaților"; 1934 – în colaborare cu prof. dr. Ioan Goia editează primul volum al "Tratatului elementar de semiologie și patologie medicală"; 1955 – este distins cu titlul "Medic Emerit"; 1955 – ales membru al Academiei Române, ... Am ales doar câteva repere socio – profesionale, importante însă. Cu o subliniere care se impune de la sine. S-au împlinit 50 de ani de la despărțirea de Iuliu Hațieganu.

Dimensiunea sportivă este la fel de importantă pentru Iuliu Hațieganu, Magistrul acordându-i atenția cuvenită. În datele esențiale, mă refer la următoarele: a fost, încă de la bun început, susținător al înființării Societății sportive a studenților universitari, 1919, societate devenită în scurt timp, UNIVERSITATEA Cluj, club sportiv ce a aniversat anul acesta 90 de ani de existență; din inițiativa sa ia ființă Societatea medicală de educație fizică și sport din România, organizată în Clinica Medicală I; tot din inițiativa sa, ia ființă Dispensarul medical sportiv al Universității din Cluj, 1930, premieră națională absolută! la vremea respectivă, 1930. Se realizează primele fișe medico-sportive din țară, Magistrul subliniind faptul că “sportivul înainte de a intra pe terenul sportiv trebuie să treacă pe la cabinetul sportiv”; anul 1931 este anul în care au început lucrările la Parcul sportiv pentru tineri, idee născută după moartea fiului său, Țuțu Iuliu Marius, parc pus în “serviciul educației tineretului pentru a promova dezvoltarea armonică a forțelor fizice, morale și intelectuale, oferind cele mai active surse de conservare și de recreație: aer, soare, apă”. Proiectul inițial al Parcului sportiv pentru tineret a fost premiat la Expoziția de arhitectură sportivă de la JO de la Berlin, 1936, cu medalia de bronz; 1937 – apare publicația “Medicina sportivă” ca supliment al publicației “Clujul Medical”; pune bazele “Cursului de medicină aplicată la educația fizică”, curs unicat în România anilor interbelici; datorită inițiativelor sale, Senatul Universității “Regele Ferdinand I” din Cluj aprobă Proiectul de regulament al educației fizice, proiect elaborat și prezentat de Iuliu Hațieganu.

Lucrările științifice dedicate medicinii sportive înseamnă “Ce este medicina sportivă” (în “Medicina sportivă” I, 1937), “Congresul internațional de medicină sportivă Berlin, 27-31 iulie 1936”, “Un scurt istoric al medicinei sportive” (1937), “Educația fizică la sate” (1939), putând vorbi de Iuliu Hațieganu drept promotor al activității sportive în mediul rural; editarea manualului “Conferințe de medicină aplicată la educația fizică și sport”, sub redacția Iuliu Hațieganu.

Educația fizică și sportul în concepția lui Iuliu Hațieganu se regăsesc în numeroase maxime și aforisme: “Educația fizică trebuie să creeze omul armonic în serviciul patriei”; “Educația fizică este o disciplină științifică, având ca obiect omul în exercițiul tuturor funcțiilor sale”; “Sportul este vaccinul cel mai sigur contra discordiei, indisciplinii, lipsei de caracter, boli morale, care bântuie, durere, și în lumea noastră universitară”; “Combinată astfel, educația intelectuală cu cea fizică ne-ar apropia de omul ideal al lui Euripide care, cu aceeași mână cu care scria Iphigenia, cu aceeași mână pune cununa de lauri la Jocurile Olimpice”; “O națiune se perpetuează prin vigoarea integrală a trupului și a sufletului. Această vigoare se conservă și sporește prin educația fizică”; “În educația fizică, egalăm frumosul cu sănătosul”; “Educația fizică a femeii este ceva mai sublim decât educația fizică a bărbatului. Ea privește nu numai prezentul, ci și viitorul, ea merge spre perfecționarea

calităților ancestrale și transmiterea lor generațiilor viitoare”; “O educație fizică nu se poate concepe fără cunoașterea curățeniei, alimentației și locuinței. Scopul educativ al educației fizice urmărește crearea unui stil de viață și mai ales formarea caracterului”, “Drumul spre stadion trece prin cabinetul medicului. Medicina sportivă este clinica omului sănătos” etc.

Societatea Medicală Română de Educație Fizică și Sport

Se impune de la bun început, un scurt istoric. Unul care readuce în prim planul abordării tematice, Clujul anului 1930. An în care, grație prof. dr. Iuliu Hațieganu, se pun bazele Societății Medicale de Educație Fizică și Sport, Secția Cluj, societate organizată în Clinica Medicală I. Ca obiective urmărite, reținem “goana după sportivi buni, atleți și jucători de foot-ball în special”, crearea unei adevărate baze științifice a educației fizice a tineretului, organizarea întregii vieți sportive din Cluj, prezența activă a medicului în viața sportivă. Cu alte cuvinte, citându-l pe prof. Florea Marin, “s-a văzut că scopul acestei societăți trebuie să fie dublu; de o parte trebuie să corespundă cât mai complet lipsurilor educației medicale din acest domeniu, iar de altă parte să aducă un ajutor eficient vieții sportive din Cluj, prin înființarea consultațiilor medico-sportive (...) Ea nu numai că n-a avut o existență pur statutară, dar activitatea ei era dirijată spre cucerirea treptată și în ordinea logică a realităților, a tuturor treptelor de activitate medico-sportivă”. Consemnăm o societate extrem, extrem de activă, vorbind despre ședințe publice, publicații, cursuri periodice, consultații medico-sportive permanente, rapoarte asupra stării de sănătate a sportivilor, colaborarea cu societăți similare de peste hotare. Am amintit de curs și atunci trebuie spuse câteva cuvinte despre organizarea primului curs de medicină aplicată la educația fizică și sport, curs organizat pe două paliere, cel teoretic, respectiv practic. Dacă vorbim despre cursurile teoretice, atunci reținem atenția sportul și circulația sanguină, sportul și respirația, bolile sportive mai frecvente, tehnica ridicării terenurilor sportive, primul ajutor în sport, aviația și medicina, legea și organizarea educației fizice la noi și în alte țări, ... Cursurile practice au privit sistemele de gimnastică, atletica ușoară, jocurile cu mingea, tenisul, boxul, jiu-jitz-ul, sporturile de apă, ciclismul, automobilismul, luptele, scrima, ... Acesta a fost începutul, alături de prof. dr. Iuliu Hațieganu aflându-se Grigore Benetato, Emil Viciu, Liviu Telia, Leon Daniello, ... vârfuri ale școlii medicale clujene și nu numai.

Facem un salt în timp, necesar și obligator. Ajungem la Societatea Medicală Română de Educației Fizică și Sport, constituită ca persoană juridică română de drept privat, autonomă, societatea profesională cu caracter științific și educațional, societate în cadrul UMF “Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca. Societate care și-a intrat în drepturile ei firești în acest început de an 2010.

Membrii fondatori ai societății sunt prof. dr. Marius

Bojiță, prof. dr. Petru Adrian Mircea, prof. dr. Victor Vasile Cristea, dr. docent Petru Derevenco, prof. dr. Traian Bocu, profesor universitar Dorin Almășan, prof. dr. Adriana Viorica Mureșan, prof. dr. Ioan Orășan, prof. dr. Simona Tache, prof. dr. Grigore Băciut, prof. Octavian Vidu, prof. Demostene Sofron, prof. dr. Vladimir Pop, conf. dr. Vasile Negrean, prof. Ioan Mureșan, conf. dr. Cristian Bârsu, dr. Manuela Mazilu, regretata prof. dr. Flavia Rusu. **Reuniți** în ideea generoasă de a crea un “cadru organizatoric adecvat pentru toți specialiștii din domeniul medical și de educație fizică și sport, în vederea ridicării nivelului profesional și științific al școlii românești de medicină și în domeniul educației fizice și sportului”. Ca obiective propuse sunt organizarea de evenimente și manifestări de educație fizică și sport (susținerea financiară a publicației “Palestrica Mileniului III – Civilizație și sport”, organizarea de congrese naționale și internaționale, organizarea de simpozioane, mese rotunde, seminarii și conferințe, organizarea de cursuri și training-uri, organizarea de spectacole, expoziții de aparatură medicală și echipamente sportive), desfășurarea de activități de educație fizică și sport (acordarea de burse de studii în domeniul educației fizice și sportului, reabilitarea unor obiective de arhitectură și artistice din domeniul sportiv și artistic, organizarea de expoziții tematice, ...), desfășurarea de activități profesio-

nale (dezvoltarea parteneriatului cu organisme publice, asigurarea accesului la informația de calitate și difuzarea informațiilor utile domeniului, participarea la elaborarea unor programe naționale de cercetare, participarea la soluționarea problemelor de etică și deontologie medicală în colaborare cu Colegiul Medicilor din România, ...).

Consiliul Director are componența următoare : președinte – prof. dr. Marius Bojiță; vicepreședinți prof. dr. Traian Bocu și prof. dr. Simona Tache.

Societatea Medicală Română de Educație Fizică și Sport și-a intrat, repet, în drepturile firești. Au fost organizate deja un număr de șase conferințe tematice, cu titluri interesante precum “Tutunul, alcoolul și sportul – Nu viciului, da sportului !” (lector Sebastian Marcu), “Rolul informației în performanța sportivă” (lector prof. dr. Pierre de Hillerin), “Dopajul clasic și dopajul genetic în sportul de performanță” (lectori dr. Gabriela Andreiașu, psiholog Claudia Berbecaru), “Nutriția și efortul fizic” (lector conf. dr. Valeria Laza), “Activitățile sportive și reinserția socială a persoanelor cu dizabilități” (lectori dr. Nicoleta Molnar, psiholog Laura Săplăcan, Sally Wood Lamont).

*PS: acest articol se bazează pe o serie de articole publicate în revista **Tribuna** din Cluj.*